

УДК: 82-3(575.2)(04)

Алаева Чолпон Жумакадыровна
КР УИАнын Ч.Айтматов атындагы тил жана адабият
институтунун 2-курсунун аспиранты
Алаева Чолпон Жумакадыровна
аспирант 2 курса института
Языка и литературы
имени Чингиза Айтматова Национальной академии наук
Кыргызской Республики
Alaeva Cholpon Jumakadirovna
2nd year postgraduate student of the Institute
Language and Literature
named after Chingiz Aitmatov
of the National Academy Sciences

Медетов Аскар Советович,
Ж. Баласагын атындагы КУУнун доценти
Медетов Аскар Советович
доцент, КНУ им. Ж.Баласагына

КЫРГЫЗ БАЛДАР ПРОЗАСЫНДАГЫ ЧЫГАРМАЛАРДЫН, СЮЖЕТИ, ИДЕЯЛЫК-КӨРКӨМДҮК ӨЗГӨЧӨЛҮГҮ

Аннотация. Макалада кыргыз балдар прозасындагы сюжеттин окуяларындагы өзгөчөлүктөр, образ түзүүдөгү ыкмалар жана идеялык-көркөмдүк чеберчилик маселелери кеңири каралган

Негизги сөздөр: балдар прозасы, жомок, уламыш, аңгеме, китепче, кенже балдар, психология, кесипкөй балдар адабияты.

СЮЖЕТ, ИДЕЙНО-ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ ОСОБЕННОСТИ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ КЫРГЫЗСКОЙ ДЕТСКОЙ ПРОЗЫ

Аннотация. В статье подробно рассматриваются особенности сюжета детской прозы, приемы формирования образов и идейно-художественное мастерство.

Ключевые слова: детская проза, сказка, легенда, рассказ, книжка, детская психология, профессиональная детская литература.

PLOT, IDEOLOGICAL AND ARTISTIC FEATURES IN THE WORKS OF KYRGYZ CHILDREN'S PROSE

Abstract. The article discusses in detail the features of the plot of children's prose, methods of image formation and ideological and artistic skill.

Keywords: children's prose, fairy tale, legend, story, book, child psychology, professional children's literature.

Кыргызстанда акыркы жылдары чет өлкөлүк уюмдардын демөөрчүлүгү менен бөбөктөр жана кенже мектеп окуучулары үчүн бир топ эле китептер жарык көрдү. Мында кыргыз, орус, ошондой эле дүйнө элдеринин жөө жомоктору, кыргыз, орус жазуучуларынын балдар үчүн жазган чакан аңгемелери, автордук адабий жомоктору басылып чыккан. Бул китептер бөбөктөргө жана кенже курактагы мектеп окуучуларына арналганы себептүү басымдуу чакан көлөмдө болуп, жаш балдардын психологиясына, адабий чыгарманы кабылдоо өзгөчөлүгүнө ылайыкталып, андагы окуялардын урунттуу учурларын чагылдырган түстүү сүрөттөр менен жабдылган. Анан, албетте, мындагы жөө жомоктордун, чакан аңгемелердин балдар үчүн тарбиялык маани-маңызы, чөлкөм таанытуучулук мазмуну эске алынган. Бөбөктөр жана кенже курактагы мектеп окуучулары үчүн деп чыгарылган чакан китепчелердин кээ бирлерине бир сыйра көз жүгүртүп көрөлү.

Кыргыз жазуучуларынын бөбөктөр жана кенже курактагы мектеп окуучулары үчүн жазган кара сөз түрүндөгү чыгармаларына келсек, алар басымдуу көлөмү чакан келип, ошол кичинекей окурмандардын ички балалык баёо жан дүйнөлөрүнө, кабылдоо мүмкүнчүлүктөрүнө, жалпы эле психологиялык өзгөчөлүктөрүнө ылайык иштелген. Мындан аркы кебибиз мына ушул кесипкөй балдар адабиятынын кара сөз түрүндөгү үлгүлөрү тууралуу жүрмөкчү.

Эң биринчи эле Алтын Амандын элдик уламыштын негизинде жазылган «Бугу-Эне» адабий жомогун карайбыз. Китепче 2016-жылы Бишкектеги «V.R.S/ Company» басмаканасында кыргыз, орус, англис тилдеринде болуп жарык көргөн. Сүрөтчүсү – Джум Гунн. [1]

Жомоктогу окуялар төмөндөгүдөй болуп тааныштырылат: «Илгери-илгери, сен төрөлө элек убакта Бугу деген эл жашаптыр. Алар өздөрүн Бугу-Эненин балдарыбыз деп, жер бетиндеги тирүү жандын баарына аяр мамиле кылышчу экен. Бирок убакыттын өтүшү менен Бугу эли

акылынан адашып, жаныбарларды өлтүрүп, жаратылыш кубулуштарын сезбей, табият үндөрүн укпай калышат. Жаратылыш менен адам баласын байланыштырган көрүнбөс жип үзүлгөнсүйт. Күн да өзүнүн нурларын адамдарга мурдагыдай чачпай, бүркөлүп калат.

Ушундай бүркөк күндөрдүн биринде Бугу элине душмандар кол салып, баарын кырып салышат. Мындай мыкаачыларды жер көргөн эмес: алар эч бир жанды калтырбай, Бугу элин жер менен жексен кылышат. Боз үйлөр жалбырттап, аттар үркүп, жашы да, карысы да ыйлап жатты. Заматта баары тынчып, Бугу эли өрттөнүп, жер бетинен жок болду.

Бирок бир кичинекей эр жүрөк кыз менен бала аман калышыптыр. Ал экөөнү жезкемпир эгиз козудай кылып, каардуу ханга алып келет. Хан болсо жезкемпирге: «Жогот бул экөөнү! Айттым го Бугу элинен бир да жан калбасын! Аскадан сууну көздөй ыргыт буларды!» – деп буйрук берет. Жезкемпир бийик асканын чокусуна балдарды алып барып, мына ыргытайын деп калганда, кайдан-жайдан көз алдында Бугу-Эне пайда болуп, балдарды жонуна мингизип алып, артын карабай качып жөнөйт.

Бугу-Эне балдары менен кычыраган кышка карабай качат. Бугу-Эне балдары менен нөшөрлөгөн жаанга карабай качат. Бугу-Эне балдары менен капкараңгы түндө таңды аттырып качат. Аларга жаман адамдар кол салат. Аларга ач карышкырлар да кол салат. Адам өтө албаган сууларды кечип, бут баспаган жерлерди басып отуруп, Бугу-Эне балдары менен мөңгүлүү бийик тоолордун чокусуна чыгып, кооз көлдү көрүшөт. Ошол көлдүн суусунда сүзүп бара жатып, балдар жамандыктын баары артта калганын сезишип, көңүлдөрү ачылып, ойной башташат.

Бугу-Эне куткарып келген балдар ушул кооз көлдүн жээгин байырлап жашап калышат. Алар келген жаңы жерди сүйүшүп, жаратылыш, жан-жаныбарларга аяр мамиле кылып, өздөрүн жаратылыштын

балдарындай сезип өмүр сүрүшөт. Ал эми Бугу-Эне болсо башка бугуларга кошулуп, бийик аска-тоолордо жашап калат. Бугу-Эненин кылган жакшылыгын унутпай, анын балдары ага таазим кылып жашашат.

Уламыштын негизги окуясы ушул. Бул темага убагында Ч.Айтматов да кайрылып, бир катар кошумча окуяларды киргизип, андагы идеялык маңызды кыйла тереңдетип, өзүнүн айтылуу «Ак кеме» повестинин тулкусуна камтый кеткени белгилүү. Мындагы башкы идея – адамдагы бири-бирине аёосуз кыргын салган айбандык сапаттарды жаратпай четке кагуу, табият гуманизминин андай зордук-зомбулуктун үстүнөн болгон жеңишин, адам менен жандуу жана жансыз жаратылыштын биримдигин, ажырымсыз-дыгын даңазалоо. Ч.Айтматовдо Бугу-Эненин кийинки тукумдары кайрадан жаратылыш менен байланышын үзүп, табиятка жырткычтык мамиле жасап башташканы айтылат. Демек, «Бугу-Эне» уламышы көтөрүп чыккан маселе ушул азыркы күндө да актуалдуу экени анык.

Балдар жазуучусу Бек Жылдыздын (өзүнүн аты-жөнү – Акаева Жылдыз Дүйшекеевна) «Жылдызкурттун окуясы» аттуу аңгемеси чакан китепче түрүндө 2006-жылы басылып чыккан. Тексти кыргыз жана англис тилдеринде. Сүрөтчүсү – Лидия Очкина. [2]

Аңгеменин сюжети эң эле жупуну, кандайдыр кенже балдар үчүн мультфильмдин сценарийи сыяктуу. Бекжан алгач Жылдызкуртту көргөндө, аны калдырган көпөлөк го деп ойлойт. Ал апасынан жумурткасынан өсүп чыкканын, жалбырак, чөп жеп чоңойгонун айтат. Жылдызкурт Бекжанга аябай жакты. «Кел, дос бололу», – деди ал. «Болуптур!» – Жылдызкурт сүйүнүп, экөө жыргап ойноп жүрүштү.

Күндөрдүн биринде Жылдызкурт араң эле кыбырап, алга жылгысы келбей калыптыр. Ал: «Күз келатат. Мен боз ташка айланам да уктайм. Жазында ойгоном», – деп чырпыкка жабышкан бойдон калды. Кышында Бекжан досуна бешик ырын ырдап берип жүрдү.

Жаркырап жаз келди. Чырпыктагы боз таштын салмагы өсүп, көлөмү чоңоюп бир күнү жарылды да, ичинен көпөлөк жөргөлөп чыкты. Ал канатын жайганда кооз сарала гүлгө окшош экен. «Сенин атың ким?» деп сурады Бекжан. «Калдырган, – деп жооп берди көпөлөк. – Апам болсо Жылдызкурт. Аңгыча көпөлөк канатын сермеп, көктү карай көкөлөп учту. «Кош, Калдырган! Мен сага зыян келтирбейм. Гүл ширесин соруп, көкөлөй бер. Сенин жумурткадан Жылдызкурт чыгат», – деп Бекжан жумурткадан чыкчу Жылдызкурт досун күтүп кала берди.

Канткен менен балдар дүйнөсү өзүнчө эле керемет дүйнө го? Аңгемде анын укмуш бир ирмеми абдан көркөм, таамай тартылып берилген.

Бек Жылдыздын «Кумурска Ку» аңгемеси өзүнүн оригиналдуу, кызыктуу сюжети менен айырмаланат. Аңгемде кумурскалар эртеден кечке эмгектенип, данды, нандын күкүмдөрүн, жада калса кумшекерди да уюгуна ташыйт. «Күндө эле жумуш. Иштей берип тажадым. А мен ырдагым, ойногум келет», – деп бир күнү кумурска Ку кыялданып отурду да, ананоорумуш болуп жумушка чыкпады.

Кумурсканын баары иштегени кеткенде, кумурска Ку уясынан чыгып, чегирткеге жолукту. «Кел, ойнойбуз, – деди ага Кумурска Ку. «Шашып аттым эле», – деп ал секирип кетип калды. Аары менен ойноюн деди эле, ал да ойной албарын айтып учуп кетти. Эл кайда көчөт болсо, убактысы жок экенин, минтип жалбырактарга жардам берип жатканын айтты.

Анан кумурска Ку ызылдактын баары гүлдөрдү көздөй учуп жатканын байкады да, аларды чакырыш үчүн уянын айланасына гүл тигүү керектигин ойлоду. Ал өз уясынын жанына коңгуроо, топчугүл, кызгалдак жана бинапша (фиалка) гүлдөрүнүн көчөттөрүн тикти.

Кумурска Ку тиккен гүлдөр кадимкисиндей жанданып ачылганда, чегиртке гүлзарга секирип келип, анан аарынын «зу-зу» деген шаңдуу үнү чыгып баштады. Аарынын аркасынан эл кайда көчөт учуп

келди. «Келгиле, гүлзарды айланып кубалашмай ойнойбуз», – деди чегиртке. Алардын шандуу ойноп жатканын угуп, көк көпөлөктөр да учуп келишти. «Биз менен учасыңбы?» – деп көпөлөктөр кумурска Кудан сурашты эле, ал канаты жогунан уча албарын айтты башын жерге салып. Көпөлөктөр бири-бири менен шыбырашып, анан кумурска Куга: «Биз сени бир аз учурсак кантет? Каалайсыңбы?» деп кайрылышты. Ку кааларын айтып кубанып кетти. Ошондо көпөлөктөр кумурсканы коңгуроо гүлдүн ичине салып, асманга көтөрүлө учуп жөнөштү.

Коңгуроо гүлдүн ичинде баратып, Ку төмөн жакты карап үйүн көрдү. Анан чынжырдай чубалган кумурскалардын уясына кирип, кайра чыгып жатканын көрүп: «Э-э-гей! Мени карагылачы, мен учуп баратам!» – деп мактанды эле, кумурскалардын эч бири аны уккан жок. Алар дале дан, же нандын күкүмүн, же кумшекер ташуу менен алек болуп жатышты.

Кечке маал алар кумурска Кунун уясына учуп келишти. «Мага учкан жакты, – деди Ку. – Силерге ыракмат! А силердин үйүңөр кайсы жакта?» Көпөлөктөр үйү жок экенин айтышты. «Анда биздин үйүбүздө жашагыла!» – деди эле, көпөлөктөр абдан кубагышты. Ошондон бери көк көпөлөктөр кумурсканын үйүндө жашап калган деп айтылат.

Мында Ку баштаган курт-кумурскалардын баары бала мүнөзүндө. Алар да адамдын балдары сыяктуу эле эртеден кечке кубалашып ойногулары, эркинче каткырып күлүп, бири-бири менен достошкулары келишет.

Ошондой эле алар бири-бирине боорукер, жароокер дагы. Автор бул чакан аңгемесинде балдардын кулк-мүнөзүн, ички жан дүйнөсүн чоң чеберчилик менен эң эле көркөм тартып берүүгө жетишкен.

Жумакалиев Нурбектин «Керемет машине» аңгеме-китепчеси – 2016-жылы өткөрүлгөн сүрөттүү китептер сынагынын жеңүүчүсү [3].

Мында окуя күн жаркырап тийип, жер бети жылып, көгөрүп, гүлдөр, көпөлөктөр, чымчыктар жана курт-кумурскалар – бардыгы жанданып, кыймылга келгени баяндалуу менен башталат. Анарбек ата чарбакка чыгып, айланага суктанып карап турду. Көңүлү көтөрүлүп, ойлогонун жанындагы Балтек менен бөлүштү: «Ии, Балтек, картөшкө отургузар мезгил келди окшойт?» Кол арабага эки кап картөшкөнү салып сүйрөп келди да, Жумагүл апа, Балтек болуп картөшкө тигип башташты. Кошунасы Болот байке алардын иштеп жатканын көрүп, жарышуу сунушун киргизди. «Жарышса, жарышалы», – деди Анарбек ата. Чөнөктөрдү тез-тез казып, Жумагүл апа менен Балтек анын артынан араң жетишип жатышты. Анан эле Анарбек ата: «Оой, белим ай!!! Белим!!!» – деп баштады. «Иий, карыганыңды билбейсин! Ошо Болотко да теңелесиңби?» – деди Жумагүл апа. Ошентип жумуш токтоп, Балтек жа-ңылык укканы кой досторуна жөнөдү. Койлор акылдуу болуп, сарайдагы эски гезиттерди көп окушчу.

Анарбек ата бели ооруганы бир аз басаңдаганында устаканасына барып бирдеме менен алектенип баштады. Балтек эмне кылып жатканын сурады эле, ал картөшкө отургузчу машине жасап жатканын айтты.

Эртеси Анарбек ата өзү жасаган «Чабалекей» керемет машинеси менен түшкө чейин картөшкө отургузду. Бели да оорубады. Улам бир жагын кармалашып, Балтек да бош турбады бактыга чөмүлүп.

Түштөн кийин ишти улантады деп чарбакка чыгышса, керемет машинени кимдир бирөө талкалап салыптыр: тетиктери ар кайсы жакка чачылып, сынып жатат. Баары шалдайып туруп калышат. Муну ким кылганын мышыктан сурашты. Көрсө, акылдуу, билимдүү деген койлор талкалап салышыптыр. «Ооба, биз талкаладык, – дешти койлор. – Биз планетабызды космостон келгендерден сактадык! Бул алардын кемеси болчу».

Балтек кой досторунан эми чындап түңүлдү: «Мен аларды чын эле акылдуу

экен деп жүрсөм...» Эмне кылыш керек? Анан көңүлүнө ушундай бир ой келди...

Эртеси эртең менен Анарбек ата менен Жумагул апа чарбакка чыгышса, короодо жаңы керемет машине шуулдап жүрөт. Рулда Балтек отуруп, ал эми койлор анын жардамчыларынан болуп алышкан. Машине чүңкур казып, эски чаң соргуч топуракты соруп, ага картөшкө түшкөндөн кийин кайрадан көмүп жатты. Иши эми чындап арбыды белем. Буйруса, картөшкөнүн түшүмү мол боло турган.

Аңгемеде элдик жеңил юмор ыктуу колдонулган. Элет адамдарынын жашоосу, эмгектенүүсү, бири-бирине жасаган мамилелери, ишти жеңилдетүүгө деген аракеттери табигыйлыгы менен көңүлдү өзүнө бурат. Аллегориялык образдар катары киргизилген ойлоп тапкыч күчүк Балтектин, баарын байкагыч мышыктын, маалыматтуу, илим-билимдүү койлордун кылыктарын окуп отуруп, жылмайбай коё албайсың. Анарбек ата менен Жумагул апанын образдары да эң бир мыкты, оригиналдуу ачылган.

Балдар жазуучсу Керез Зарлыкованын «Сары ооз балапандар» китепчеси «Кутаалам» басмасынан 2018-жылы басылып чыккан. Сүрөтчүсү – Т.Абдыжапаров [5].

Аңгеме чабалекей, анын балапандары, адамдардын аларга болгон гумандуу мамилеси тууралуу. Мында чабалекей ашкананын төбөсүнө ылайдан уя салып жатканын Улан көптөн бери байкап жүрдү. Уя бүтүп, дагы бир канчалаган күндөр өткөндөн кийин, уяда сары ооз балапандар пайда болду. Бул кубанычтуу жаңылыкты уй саганы турган апасы айтып келди. Окуя баарын кубандырды. Жаңылыкты угар замат Улан төшөгүнөн атып туруп, арыдан-бери кийинип ашканага жүгүрдү. Аны көрүп карындашы Перизат да артынан жөнөдү. Уядагы балапандардын «чыйп-чыйп» деген үндөрүн угушуп, көпкө карап турушту.

Эки чабалекей ачык турган эшиктен учуп кирип, сары ооздорго тамак ташып, балапандар берген тамакты талашып жеп

жатышты. «Кызык экен, – деди Улан апасына келип, чабалекейлер балдарына тамак берип жатышат, көрсөң, апа?» «Ооба, балам, ата-эне баланы ошентип багат, силер да ошондой сары ооз балапансыңар. Биз силерди кандай жакшы көрсөк, чабалекейлер да балдарын ошондой жакшы көрүшөт».

Апасынын бул айтканы Уланга аябай жакты. Ал балапандарга күн сайын көз салып турчу болду. Балапандар улам чоңоё беришти.

Демейде ашкананы бекитишчү эмес. Өзгөчө чабалекейлер уя салганы каалгасын ачык коюшчу. Бир күнү атасы менен апасы жумушка кетип, шаардан келген Асел эжеси ашкананы бекитип, теңтуштары менен кетип калыптыр. Улан мектептен келип, чый-пыйы чыгып ашкананы тегеренип учкан чабалекейлерди көрдү. Балдары ичинде, өздөрү тышта калып, балапандардын тамак сурап чыйпылдаганын укту. Улан буларга эми кантип жардам берүүнү ойлоду. Бул арада классташ достору аны оюнга чакырып калышты. Чабалекейлердин айласы кетип атса, кантип бармакчы?

Аңгыча жогортон келаткан Асылбек байкесин көрүп сүйүнүп кетти. «Байке, жардам бериңизчи, – деди ага жүгүрүп жетип. Балапандардын абалын, терезени тезинен ачпаса, алар ачкадан өлүп каларын айтты эле, Асылбек байкеси терезенин бир жак көзүн ачып берди. Ачык терезеден зуу этип чабалекейлер учуп кирип, балдарына жетишти.

Мында айылдык кенже мектеп курагындагы Улан менен анын кичинекей карындашы Перизат жаратылышка аяр мамиле жасаган боорукер, гумандуу балдардан болуп өсүп келатканы баяндалган. Бул жерде Улан жаш балакай катары канчалык оюнга азгырылса да, чабалекейдин ачкалыктан чый-пыйы чыгып баштаган балапандарын ашканага камалган боюнча таштап кеткенге дити барбады, аларды ата-энесине кошууга бардык күчүн, мүмкүнчүлүгүн жумшап аракеттенди.

Жылдыз Керимованын «Таттуу алма» китепчеси ЖЧК «Кутаалам» басмасынан

2020-жылы жарык көргөн. Сүрөтчүсү – Н. Джумакалиев [4]

Аңгеме мектеп жашындагы Самат менен Азат деген балдар тууралуу. Бир класста, бир көчөдө кошуна туруп, мектепке да чогуу барып келишет. Бир күнү Самат наркы көчөдөгү бир үйдүн короосунан бышкан алмаларды көргөнүн, бутактарында шак ийилип саландап, каалашыңча терип алса болчудай экенин айтты.

Сабактан кийин алар түз эле ошол үйгө жөнөштү. Барышса, кашаанын жанында шагы ийилген чоң алма бак өсүп, бутактарында кыпкызыл болгон алмалар жайнайт. Азат алмадан бирди үзүп алды эле, аңгыча бактын түбүндө отурган карыган кемпирди көрүп калды. Ал балдарды сүрдүү карап турган экен. Анан ордунан туруп, балдарды көздөй басты. Балдар коркуп качып, Азаттын үйүнө корголошту. Апасы үйүндө экен. Балдар алма жана андагы кемпир жөнүндө айтып беришти.

«Андан эмне корктуңар? Ал кадимки эле чоң эне. Болгону жалгыз жашат, – деди Азаттын апасы кейиштүү. – Силер алманы сурабай алсаңар керек». Азат алманы сурабай алганын мойнуна алып, бирок алманын таттуу эмес, кычкыл экенин айтты. Апасы: «Сурабай алганыңар үчүн кычкыл көрүндү да, – деди. Балдар уялып калышты.

Түндөсү Самат көпкө чейин уктап албай, жалгыз жашаган чоң энени ойлоп, ага боору ооруду. Кыйын эле болсо керек ага деп ойлоду. Эртеси мектепке баратышканда Самат: «Кел, чоң энеден кечирим сурайлы», – деди Азатка кайрылып. Азат дагы уялып турганын айтты.

Сабактан кийин балдар алма өскөн үйгө келишип, эшикти кагышты эле, эч ким ачпады. Эмне кылалы дегендей туруп калышты эле, аңгыча арттан: «Балдар, силер мага келдинерби? – деген үн чыкты. Балдар чочуп артын карашса, чоң эне туруптур. Чоң эне балдарга мээримдүү карап: «Киргиле, балдар, мен силерге алма берейин. Кечээ келген балдар силер белеңер?» – деп сурады. Балдар ал жоругу үчүн жарыша кечирим сурашты. Чоң эне

алма бийик экенин, өзү тере албай туганын айтты. «Келиңиз, жардам берели», – деп балдар кубанып кетишип, бат эле бир чака алма терип коюшту. Ошондо чоң эне: «Жей койгула, үйүңөргө да каалашыңарча ала кеткиле», – деди. Азат менен Самат бирден алма алып жеп киришти. Бул дүйнөдөгү эң таттуу алмалар эле.

Уруксатсыз алган нерсенин жугуму, даамы жок болот көрүнөт. Азат менен Самат уруксатсыз алган менен сыйлап бергендин айырмасын ушунда алгач ирет сезип туюнушту.

Жазуучу Эсенбек Медербековдун «Көпөлөк укол салып кетти» аттуу мектеп жашындагы кенже балдар үчүн делинген аңгемеси чакан китепче түрүндө 2020-жылы ЖЧК «Кутаалам» басмасында басылып чыккан. Сүрөтчүсү – Э.Фаттахова [5].

Аңгеме Нурия деген айылдык кичинекей кыз тууралуу. Бир күнү Нурия көк чөптү аралап, гүл терип жүрдү. Апасы экөө гүлдөрдүн кызылын, көгүн, сарысын да теришти. Нурия бир кооз нерсенин сары гүлгө конгонун көрүп: «Апа! Бул эмне?» – деп сурады эле, апасы анын көпөлөк экенин, аны кубалап, кармаш керектигин айтты. Нурия чуркап жеткиче, көпөлөк учуп кетти. Апасы: «Кап, жетпей калбадыңбы!» – деди эле, Нурия: «Дагы келсе, жетем!» – деп жооп берди. Бирок көпөлөк кайрылып келбеди. Нурия буга катуу өкүнүп калды.

Эртеси Нурия жалгыз гүл терип жүрүп, бир нерсе учуп келип, сары гүлгө конгонун көрдү. Чуркап жетип, шап кармады эле, ошол замат колу «тыз» эте түшүп, ооруп чыкты.

Нурия үйгө ыйлап кирди. «Эмне болду?» – деди апасы. «Көпөлөк укол салып кетти», – деди Нурия. Апасы анын колун карап көрүп, көпөлөк эмес, аары чакканын, мындан ары кармабай, жанына да барбоо керектигин айтты. Нурия эртеси күнү да көпөлөк кубалап ойноп, бул жолу аарыга көзүн чактырып алды. Көзү томпоюп шишип чыкты. Апасы аны сооротуп, көпөлөк менен аарынын айырмасын айтып берди. Айылдык кичинекей кыздын жа-

шоосунан бир үзүм. Таза аба, ачык асман, жартылыштын табигый кооздугу, наристе кыздын керемет баёо дүйнөсү. Аңгеме айыл жеринин картинасын эң бир ачык боёктор менен, зор чеберчиликте, таамай тартып бергени менен айырмаланат.

Өткөн кылымдын 90-жылдарынан берки 30 жыл аралыгында бөбөктөр жана мектеп жашындагы кенже балдар үчүн көп эле китептер басылып чыкты. Алардын ичинде Союз маалында жазылып, анан кайталап басылгандары, ошондой эле жаңы авторлордун жаңыдан жазылган чыгармалары да бар. Жаңы авторлордон эң биринчи эле У. Агайдаровдун, Аман Алтындын, Бек Жылдыздын (Акаева Ж.Д.), Н.Жумакалиевдин, К.Зарлыкованын, Ж.Керимованын, Э.Медербековдун ж.б.

аты-жөндөрүн атай кетмекчибиз. Басылып чыккан китепчелердин басымдуу көпчүлүгү мектеп жашына чейинки жаш чүрпөлөргө ылайыкталып чакан көлөмдө. Анан сөзсүз ал китепчелердин дээрлик баары чыгарманын ички мазмунун, окуянын жүрүшүн чагылдырган көркөм, эстетикалык жактан мыкты иштелген сүрөттөр менен жабдылган.

Өткөн кылымдын 90-жылдарынан берки 30 жыл аралыгында бөбөктөр жана мектеп жашындагы кенже балдар үчүн көп эле китептер басылып чыкты. Алардын ичинде Союз маалында жазылып, анан кайталап басылгандары, ошондой эле жаңы авторлордун жаңыдан жазылган чыгармалары да бар. Ошол жазылган чыгармалардын кээ бирлерине гана токтолуп өттүк.

Адабияттар

1. *Алтын Аман*. Бугу-Эне.- Б.: V.R.S/ Company, 2016. – 16 б.
2. *Бек Жылдыз* (Акаева Ж.Д.) Жылдызкурттун окуясы. Б. 2006 – 12 б.
3. *Жумакалиев Н.* Керемет машине. Б. 2016. – 21 б.
4. *Керимова Ж.* Таттуу алма»Б: ЖЧК «Кут аалам» басмасын. Б. 2020. – 16 б.
5. *Медербеков Э.* Көпөлөк укол салып кетти. ЖЧК «Кутаалам» басмасы. Б. 2020. – 18 б.
6. *Абдраева Н.Э.* Педагогикалык жоорку окуу жайларында «Балдар адабияты» дисциплинасын окутуунун методикасы. Пед. илимд. канд. окум. даражасын изд. алуу үчүн жазылган диссертация. – Б., 2016. – 171 б.